

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1108042/4

בבית הדין הרבני האזורי נתניה

לפני כבוד הדיינים:

הרב חיים ו' וידאל

התובע: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד סיגל הופמן)

נגד

הנתבעת: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד רות דיין וולפנר)

הנדון: סמכות בית הדין בענייני רכוש של זוג שנישא 'אזרחית', תביעה וכריכה כנה – מהי?

החלטה

רקע

הזוג שבפנינו נישאו באיטליה בנישואין אזרחיים בתאריך [...]

הצדדים הם אזרחי ישראל, מקום מגוריהם בארץ ולהם שני ילדים קטינים. לאחר שנוצר ביניהם קרע, האישה הגישה בקשה ליישוב סכסוך בבית המשפט.

במסגרת הבקשה ליישוב סכסוך התקיימה פגישה אחת ביחידת הסיוע בתאריך י"ד במרחשוון תשע"ז (15.11.2016).

בתאריך כ"ט במרחשוון תשע"ז (30.11.2016) נסגר התיק ליישוב סכסוך בהחלטת בית המשפט לאחר שתם הזמן החוקי של ההליך.

בתאריך ד' בטבת תשע"ז (02.1.2017) הגיש הבעל לבית הדין תביעת גירושין כרוכה בנושאי רכוש, מזונות ומשמורת.

בשלב זה הביעו האישה וב"כ את התנגדותן לסמכות בית הדין, כפי שיפורט להלן.

טענות הצדדים לעניין הסמכות

לטענת ב"כ האישה בית הדין מחוסר סמכות לדון בענייני הרכוש מהטעמים הבאים:

א. הואיל ובני הזוג נישאו בנישואין אזרחיים, לפיכך אין מקום לכרוך תביעות רכוש לתביעת הגירושין. לעניין זה מביאה ב"כ האישה אסמכתאות שלדעתה תומכות בדבריה.

ב. תביעת הבעל לגירושין לוקה בחוסר כנות מחמת העובדה שהוא אדם חילוני ואינו מכיר בסמכות בית הדין הרבני, ובנוסף בחר להינשא בנישואין אזרחיים – דבר שמלמד על כך שאינו מכיר בבית הדין הרבני.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ג. התביעה חסרת כנות מחמת העובדה שהתביעה לגירושין הוגשה במהלך משא ומתן בין הצדדים להסכם ובכך התביעה לוקה בחוסר תום לב.

תגובת הבעל לעניין זה הייתה שהסמכות מסורה לבית הדין מאחר והצדדים אזרחי ישראל ותושביה. כמו כן טען שהתביעה הוגשה בכנות ובתום לב.

דיון והכרעה

לאחר העיון בית הדין מכריע כי הסמכות לדון בגירושין וברכוש ובשאר העניינים הכרוכים מסורה לבית הדין ומהנימוקים דלהלן:

סמכות בית הדין בענייני הרכוש של זוג שנישא אזרחית

א. לעניין סמכות בית הדין בנישואין אזרחיים:

בעניין זה יש כבר פסיקה עניפה וברורה לפיה אין מניעה לבית הדין מלקנות סמכות בעניינים הכרוכים אף כשהצדדים נשואים אזרחית בלבד.

בבג"ץ 2232/03 נקבע שהסמכות בעניין גירושין ונישואין בין בני זוג הנשואים אזרחית נתונה לבית הדין הרבני עקב הצורך לאפיין כל מקרה לגופו אם יש בו צורך בגט או די בהתרת הנישואין. אכן, לעניין הכריכה נכתב שם כך:

"בן זוג יהודי שבחר להינשא בטקס אזרחי מחוץ לישראל ופונה לבית דין רבני שאינו מכיר בגילויים של סטטוס הנישואין במישור החיובים בין בני הזוג, אינו פועל 'בכנות' אם הוא מבקש להביא גם את ענייני הממון והרכוש בפני בית הדין הרבני. במצב דברים זה, בכריכת ענייני הרכוש טבוע שימוש לרעה בכלי המשפטי של 'כריכה'. בן הזוג הכורך אינו יכול להתכוון, בכנות, להתדיין בפני בית הדין בסוגיה שבית הדין כלל אינו מכיר בה. כפיית התדיינות על בן הזוג בפני פורום המתכחש לגילויים הרכושיים של סטטוס הנישואין, מנוגדת לעקרונות הצדק. בנסיבות אלה, כריכה במטרה להעניק לבית הדין סמכות שיפוט ייחודית אינה יכולה להיחשב כריכה 'כנה'. " (שם פסקה 31).

למרות זאת, כתב בית הדין הרבני בטבריה בתיק 2-21-80581:

"סעיף 31 לפסק דינו של הבג"ץ המתייחס לסמכות בית הדין בנושא הרכוש שנכרך בתביעת הגירושין, נכתב כאמרת אגב מובהקת, לאחר שנושא זה כלל לא עלה לדיון מצד העותרת ובירור הנושא לא היה נחוץ לצורך הכרעה באותה עתירה, שכאמור התייחסה לשאלת הנסיבות והעילות הנחוצות להתרת הנישואים האזרחיים בהיעדרה של הסכמה".

בנוסף לכך הוסיף בית הדין והעיר על העמדה שהביע נשיא בית המשפט העליון בדימוס השופט אהרן ברק, וכתב:

"עם כל הכבוד, עמדה זו מיוסדת על הנחת יסוד מוטעית. את הקביעה שבית הדין הרבני איננו מכיר בגילויים של סטטוס הנישואין במישור החיובים של בני הזוג, וכי 'בן הזוג הכורך אינו יכול להתכוון בכנות להתדיין בפני בית הדין בסוגיה שבית הדין כלל אינו מכיר בה' – לא ניתן לקבל!

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אדרבה, ההפך הוא הנכון. בית הדין מכיר במערכת של זכויות וחובות שנוצרו בין בני זוג שנישאו בהליך אזרחי בלבד. אמנם מערכת הזכויות והחובות הנובעות מהכתובה ותנאי הכתובה אינן רלוונטיות, אך מאחר שהמחוקק קבע מערכת של זכויות וחובות ב'חוק יחסי ממון' ובחוקים נוספים, מערכת שהפכה להיות 'מנהג המדינה' ביחס לכלל האוכלוסייה. על כן ביחס לבני זוג שנישאו בהליך אזרחי אנו מייחסים להם כוונה ליצור שותפות זוגית ולהתחייב בחיובים הדדים בהתאם למנהג המדינה המיוסד על החוק.

בעת שאחד מבני הזוג יגיש לבית הדין תביעת גירושין, ויכרוך בתביעה זו את תביעתו לחלוקת הרכוש, בית הדין יכיר במערכת החובות והזכויות הנובעות מנישואין אלו. לכן אין יסוד לייחס לתובע חוסר כנות בכריכת הנושא, או שימוש לרעה בהליכי בית הדין ובאפשרות לכריכת תביעה נוספת בתביעת הגירושין. בנסיבות אלו אנו מייחסים לתובע שאיפה לרכז את כל הדיונים בערכאה שיפוטית אחת, ולמנוע את הנזק שבפיצול הדיונים בשתי ערכאות שונות. פיצול שבמקרים רבים מסב לצדדים הוצאות נוספות ועיכובים משמעותיים עד להשלמת ההליכים.

לעניין זה ראו גם בפסקי דין של בית הדין האזורי נתניה בתיק 764411/1 ושל בית הדין הרבני בחיפה בתיק 899265/1.

תביעה וכריכה כנה – מהי?

ב. טענת ב"כ האישה כי הבעל אינו מכיר בסמכות בית הדין הרבני ולפיכך היא חסרת כנות. טענה זו דינה להידחות. לפי סעיף 3 לחוק שיפוט בתי דין רבניים זכותו החוקית של בעל דין לבחור את הערכאה בה ירצה להתדיין. זכותו החוקית לכרוך לתביעת הגירושין את כל הנחוץ לשם השלמת ההליך ומיצויו ובכדי לרכז בערכאה אחת את שלל הנושאים וכפי שכתב המלומד רוזן-צבי (במאמר "כרוך זה הכרוך על עקבינו" עיוני משפט יד):

"בית הדין הרבני יהא מוסמך לדון ולהכריע בכל עניין הכרוך בתביעת הגירושין, כדי שבני הזוג יוכלו להסדיר בבת אחת את כל ענייניהם במשרד הרבנות, ולא יצטרכו לפנות, לפני מתן הגט או לאחריו, לערכאות אחרות."

אין מקום להפקיע זכות יסוד חוקית מן הבעל בגלל שלכאורה הוא אינו מכיר בסמכות בית הדין. סמכות בית הדין בעניין אינה שואבת את כוחה מהסמכת הבעל או הצדדים או מאישורם. סמכות בית הדין נגזרת מן ההלכה ומן החוק. כשם שלא יעלה על הדעת לומר שמי שכופר בסמכות בית המשפט האזרחי תביעתו תיחשב חסרת כנות, כן הדבר לגבי תביעה בבית הדין הרבני. התביעה במסגרת בית הדין הרבני נעשית מכח הזכות החוקית המוקנית לכל בעל דין ואין בעובדה שבעל הדין אינו מכיר בממסד בשביל לאיין את הסמכות ההלכתית והחוקית של בית הדין.

לטענת ב"כ האישה מאחר שהבעל הוא "חילוני" ובחר להינשא במסגרת אזרחית הדבר מלמד על חוסר כנות.

האם לדבריה מעתה ואילך כל בעל דין חילוני שאינו שומר תורה ומצוות מנוע מלהיכנס בשערי בית הדין בטענת חוסר כנות?

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ברור שהדבר לא יעלה על הדעת. כאמור, הזכות לבחור את הערכאה נתונה לכל בעל דין באשר הוא. המגבלה של "כנות" הן בתביעת הגירושין והן בכריכה כפי בג"ץ גבעולי, נועדה למנוע מצבים של שימוש לרעה וחוסר כנות ייחודי למקרה הספציפי והמיוחד הנכון למעמד בני הזוג באותה שעה שבה מוגשת התביעה הלא כנה. המבחן המשולש נועד למנוע מצב שבו תביעת הגירושין לגופה אינה כנה ואין בכוונת בעל הדין לבוא בכנות לשערי בית הדין אלא רק לחסום את דרכו של בעל הדין השני מלפנות לערכאה אחרת.

אבל כאשר תביעת הגירושין מוגשת בכנות ובכוונה ברורה להתגרש ולסיים את קשר הנישואין, ועל פניו נראה שזהו המקרה שלפנינו, אין משמעות כלל לאורח החיים היומיומי של בעל הדין אם הוא דתי או חילוני, אין הבדל בין מגדר או מגזר ואין משמעות להצהרות או מעשים של בעל הדין שאינם במסגרת התביעה.

בהקשר דומה ראה דברי בג"ץ 58/08:

"יודגש, כי אין בכוחו של חוסר תום לב בכל עניין ועניין הקשור להליכים שבין הצדדים כדי להשפיע על שאלת הקניית הסמכות לאחת מן הערכאות. רק חוסר תום לב הקשור קשר ישיר והדוק לשאלת "מרוץ הסמכויות" בכלל, ולשאלת מועד פתיחת ההליכים בפרט, עשוי להוביל לסטייה ממבחן הזמן".

לפיכך אין לראות בעובדה שמדובר בבעל דין חילוני בחינה של חוסר כנות, ואף אין לראות בעובדה שבחר בנישואין אזרחיים ככזו, מאחר ומדובר על החלטה פרטית במסגרת החיים האזרחיים הפרטיים של בעל דין שאין לה דבר וחצי דבר עם התביעה הנוכחית לגירושין בבית הדין.

ג. לעניין טענת ב"כ האישה לחוסר תום לב מאחר והתנהל מו"מ בין הצדדים. מעיון בדבריה נראה שהפגישה האחרונה בין הצדדים התקיימה במסגרת ההליך ליישוב סכסוך בתאריך י"ד במרחשוון התשע"ז (15.11.16) ומאז לא נוצר קשר בין הצדדים. התביעה שלפנינו הוגשה רק בתאריך ד' בטבת התשע"ז (2.1.17) – כחודש וחצי לאחר מכן.

לטענת האישה, היא שלחה הודעת דוא"ל ובו בקשה להארכת פגישות יחידת הסיוע אך כנראה שההודעה לא התקבלה במזכירות יחידת הסיוע. בנוסף היא טוענת שלא התקבל אצלה מכתב ההחלטה של השופט מיום כ"ט במרחשוון (30.11.16) על סגירת ההליך ליישוב סכסוך.

גם אם נניח כדברי האישה שהיא לא קיבלה את החלטת השופט וחשבה לתומה שההליך עתיד להימשך למרות שלא קיבלה הודעה על המשך ההליך, מאחר שהבעל מצדו פעל בתום לב לאור החלטת בית המשפט על סיום ההליך ולאור העובדה שלא נערכו פגישות בין הצדדים או באי כוחם לפיכך אין בכך כדי למנוע מהבעל להגיש תביעת גירושין כרוכה כדין.

יוער כי העובדה עליה מסתמכת ב"כ האישה לפיה היא שלחה הודעת דוא"ל שבה מרומז על המשך הליכי הגירושין בין הצדדים אינה מספיק משמעותית כדי להסיק על חוסר תום לב בהתנהגות הבעל.

מסקנה

לאור האמור, הסמכות בעניין תביעת הגירושין ובכלל הכרוך מוקנית לבית הדין.

הרב חיים ו' וידאל